

ÉPÍTŐ IPAR ÉPÍTŐ MŰVÉSZET

Budapesti építőipari szakmák ipartestületei, az Építőmesteri képzettség megvizsgálására szervezett bizottságának hivatalos lapja

ELŐFIZETÉSI ARAK:
Egész évre 12 pengő, félévre 6 pengő
Egyes szám ára 0.80 P — Postacsekkszám 49197
Hirdetési díj: $\frac{1}{m}$ -kint 0.20 pengő

FELELŐS SZERKESZTŐ:
DR. FABIAN GÁSPAR

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL
BUDAPEST, I., MÉNESI-ÚT 7/c
TELEFONSZÁM: JÓZSEF 492—95.

Budapest művészi kialakítása. ¶

Budapestnek minden előfeltétele megvan arra nézve, hogy Európa legszebb városa legyen, s csak rajtunk múlik, hogy tényleg azzá is váljék. Hogy így is gyönyörű, amint van, csak kis részben a sajátmagunk érdeme, mert ez főként páratlanul szép fekvésénél, s más szerencsés körülmények összetalálkozásának a következménye.

A régi Pest csak a mai belvárosból állott, melyhez az ország minden részéből sugárszerűen vezető utak iránya oly helyesen alakult ki, hogy azok a fejlődő nagyváros gerincét képezhették, melyek körül azután a mai Budapest úthálózata kifejeződött. A budai oldal úthálózata pedig a terepviszonyok által adott lehetőségek szerint fejlődött s nagyjában szintén megmaradt.

Hogy az 1838. évi árvízkatasztrófa után az illetékes faktorok nem igen gondoltak arra, hogy a város újjáépítése egy nagyvonalú szabályozó-terv szerint történjék, ezen nem éppen lehet esodálkozni, ha tekintetbe vesszük, hogy akkor ilyesmire nem volt idő, mert a város rekonstrukciója nem tűrt halasztást, — azután meg az osztrák elnyomó és kizsákmányoló politikának lett volna gondja rá, hogy itt valami olyas fejlődést vagy haladást csírájában elfojtson, mely idővel esetleg visszahatással lehetett volna Bécsre. Az azonban, hogy a 67-iki kiegyezés után, midőn a kormány elhatározta, hogy Budapestet elmaradottságából kiemeli, s belőle egy modern, s az országhoz méltó fővárost csinál, erre nem gondolt senki, s hogy a város szabályozási tervének beszerzésére nem iratott ki nemzetközi pályázat, végzetes hiba volt, amelyet helyrehozni most már nem is lehet. Mert a Nagykörútnak, s az Andrássy-útnak megépítése még nem meríti ki a városszabályozás lényegét, ha utóbbinak irányítása több szerencsével járt volna is.

Mily más képe lehetne ma Budapestnek!

Igy történt azután, hogy a szabályozások részletekben, többnyire szerves összefüggés nélkül hajtattak végre, s arról sem gondoskodott senki, hogy nyilvános

épületek részére megfelelő telkek álljanak rendelkezésre, továbbá, hogy az építendő új hidak környéke előkészítették, valamint terekről, ligetokról, gyermekjátszó-helyekről, stb.-ről sem.

Miután már kiépült utcák és városrészek lebontása s újjáépítése ma nem áll módunkban, nem tehetünk egyebet, minthogy arra törekedjünk, hogy újabb hibák és mulasztások ne történjenek, s hogy a város továbbfejlesztésében a művészi szempontok is érvényesüljenek.

A pesti oldal sík fekvésével és korlátlan terjeszkedési lehetőségével az ipar, kereskedelem és ezekkel járó forgalom szempontjából ideális, — míg a budai oldal festői, mondhatni regényes mivoltával predestinálva van arra, hogy azok részére, akik vagyontól, vagy nyugdíjuktól a nagyváros zajától mentesítve, de bármilyen oknál fogva mégis a fővárosban akarnak élni, ott nyugodt, kellemes otthont találjanak.

Ha Budapest mai fejlődését megfigyeljük, azt tapasztaljuk, hogy az emeletráépítések és 5—6 emeletes bérkaszárnnyák termelésének korszakát éljük.

Ez magában véve nem volna baj. Nagy baj azonban, ha az emeletráépítéseket ott eszközöljük, s az 5—6 emeletes bérkaszárnnyákat ott építjük, ahol és ahova nem kellene. Feltűnő jelenség, hogy utóbbiak a budai oldalon aránylag jobban szaporodnak, mint a pestin. Találkozunk velük a Németvölgy és Kelenföld legkülönbözőbb uccáiban, a Kis- és Nagy-Gellérthegy lábánál, a Villányi úton, sőt még a Ménesi út villái között is, továbbá nemcsak az Attila uccában, Attila körúton és a Várhegy oldalain, hanem még magában a Várban is. Elszörnnyed az ember ezen épületkolosszusok láttára, melyek a budai hegyvidék keretébe sehogy sem illenek, s annak festői szépségét máris nagy mértékben lerontották.

Ha így folytatjuk, azon veszély fenyeget, hogy a budai várból s a budai hegyekből maholnap misem fog látszani, s a budai oldal szépsége és varázsa teljesen el fog tűnni. Így például az Attila körúton a királyi palota lábánál épült bérkaszárnnyák, a vároldal legérdekesebb részeinek egyikét máris teljesen elfedik. Már

szinte fél az ember, hogy az alagút mellett Ybl Miklós által épített takarékpénztár épületének gyönyörű architektúrája az emelet, vagy emeletek ráépítése által miként fog keréketöretni, ami valószínűleg mihamarabb be fog következni.

Az utóbbi építési engedélyek kiadása között szerepel a pesti Dunaparton a nyáron leégett Első Magyar Biztosítóintézetnek ugyancsak Ybl Miklós által tervezett épülete is, amelyre szintén emeletet húznak. Hát ez magyarul mondva, barbarizmus. Nemcsak ezen gyönyörű épület fog sokat veszíteni szépségéből, hanem a már-már világhírűvé válni kezdő korzó harmónikus és nagyszerű palotasora is igen szembeszökő esorbát fog szenvedni. Ezekkel ellentétben megtörtént, hogy a Műegyetem közelében csupa 4—5 emeletes házak között a közelmúltban földszintes házakat építettek, a szomszédházak tűzfalainak nagy öröme, melyeknek láthatósága ily módon legalább száz évre biztosítva van.

Egyébként a túl magas házaknak nem megfelelő helyen való építése a legutóbbi Szent István-napi ünnepek alkalmával igen feltűnő módon megbosszulta magát. Ugyanis a Halászbástyának esti megvilágítását nagy mértékben zavarta egy-két nagy, bérház fekete tömege, mely a pesti hídfőtől tekintve annak középső, alsó részét annyira elfedte, hogy csak egy keskeny, megvilágított sáv látszott.

Ha meggondoljuk, hogy Budapesten a lakóházaknak 50 százaléka még mindig földszintes, s hogy még a belvárosban is találhatók földszintes házak, azt hiszem ennél mi sem bizonyítja jobban, hogy itt nincs szükség felhőkarcokra.

Hogy a főváros fejlődése ily helytelen és művésziellen irányt vett, ennek okát az építésügyi szabályzatban kell keresni, melyet minden haladék nélkül olyképen kellene módosítani, hogy a jelenleg dühöngő építési szabadság megszűnjék, s a város fejlődése egészséges irányba tereltesse.

Igy például, amennyire ez még lehetséges, meg kellene óvni a Vár uccáinak régi patináját, s csak oly új épületek építésére adni engedélyt, melyeknek architektúrája azoknak hangulatába beleilleszkedik, s összhangjukat nem zavarja. Magától értetődik, hogy itt a meglévőknek átlagos magassága be volna tartandó. Más országokban az ily jellegzetes műemlékszerű városok építőművészetét törvény védi. A Várhegy oldalait pedig csak (egy emeletesnél nem magasabb) szabadon álló villaszerű házakkal volna szabad beépíteni. Erre nézve utánzásraméltó példa a Hunfalvy ucca, mely részben elragadóan szép, s melynek házai között megkapó távlatok tárulnak a szemlélő elé.

A budai oldalon egyáltalán nagyon meg kellene gondolni, hogy hol legyen szabad 5—6 emeletes házakat építeni. Leghelyesebb volna sehol, mert itt minden ház, amely háromemeletesnél magasabb, rontja a város szépségét. A külsőbb részeken előkertes, 2—3 emeletes, erkélyekkel s loggiákkal ellátott, ú. n. külvárosi lakóházak volnának helyénvalók, a külső részeken pedig teljesen szabadon álló villák.

Egy város épületein, szobrain, s ezeknek kedvező, vagy elhibázott elhelyezésén kívül más momentumok is vannak, melyek annak szépségét, művészi képét és eleganciáját befolyásolják.

Ha végigtekintünk Budapest uccáin, s azoknak felszerelési tárgyait — vagy mondjuk — bútorzatát szemügyre vesszük, azt fogjuk tapasztalni, hogy némelyikük nagy mértékben, mások teljesen nélkülöznek minden művészi vonást. Így például levélszekrényeink oly primitívek, oly dísztelenek, hogy egy nagyobbfejta vidéki város szintjét is alig érik el. Hirdető oszlopaink

között szintén van több, melyek nem ütnek meg egy főváros igényeinek mértékét, némelyek pedig a megfelelő anyagszerű színezés helyett a papagály minden színében pompáznak. Sok esetben elhelyezésük is kifogásolható. Néhol oly sűrűn sorakoznak, hogy szinte bántó, másfelől nagy távolságokon egy sem található. Szobrok közvetlen közelében sem volna szabad elhelyezni őket. A Petőfi-szobortól alig 15—20 lépéshyire áll egy, mely annak hatását feltétlenül rontja. Itt vannak az új reklámulópadok, melyek sem nem kényelmesek, sem nem szépek.

A Deák téren az azelőtti hal- és virágcsarnok által elfoglalt területet bekerítették oly sűrű és vastag vaskerítéssel, hogy még egy oroszlankegrecnek is túlságos volna. Hogy mi van a rács mögött, az alig látható, csak tüzetesebb vizsgálat után állapítható meg, hogy egy igénytelen gyepgály és néhány virág. Egyáltalán a sárga szín tobzódik Budapest uccáin. A lámpaoszlopok nagyrészt megfelelőek, de azért akad közöttük több, melyek az uccák díszét nem emelik. Szerencsétlen gondolat volt a fölöslegessé vált oszlopokra helyezett reklámszekrényeknek háromszögű alapformát adni, melyek jóformán minden oldalról nézve oly fonákul hatnak, mintha egyensúlyukat minden pillanatban el akarnák veszíteni, azonfelül mintha minden további nélkül csak úgy feltűzdeltek volna. Most utólag pótolgatják a hiányzó konzolszerű tartóvasakat, melyeket a szem nagyon megkíván ugyan, de amelyek nem igen teszik kecsesebbé őket. A legnagyobb mértékben bántók a különféle helyeken látható mindenféle szemetesládák, homoktartók, villanyos váltóór- s egyéb bódék, stb., melyek a legprimitívebb tákolmányok. Utánzásra méltó az állatkert, melynek minden porcikája művészet. Az uccái szemeteskosarak utóbbi időkben csaknem teljesen eltűntek. Pedig azokra szükség van.

Az utóbb felsoroltak csekélységeknek látszanak ugyan, azonban végeredményben nagy mértékben befolyásolják az uccák szépségét, s fokmérői a város kultúrájának. Mindezen tárgyakkal gyakorlati rendeltetésükön kívül az is hivatásuk volna, hogy a felránduló vidék ízlését finomítsák, nemesítsék.

A művészeteknek nemesítő hatását és vonzó erejét külön kiemelni valóban nem szükséges, s hogy ezenfelül az idegenforgalom leghathatósabb előmozdítói, legjobban mutatják Olaszország és a többi európai nagy kultúrcentrumok.

Rozinay István.

Hazai orvoslások.

A falankszterben!

(Építészti környúlállás az Úrnak 1979-ik esztendejében.)

Utóbbi időben mindjobban kiujul a hare az ifjak és az öregek építészeti fölfogása között. Mázsás érvek röpködnek a levegőben! Historizmus és modernizmus viaskodnak! Vég nélküli előadások tartatnak, cikkek gyártódnak és a többi...!

— Szabadjon nekem, mint újkori fotóriporternek, felszállni egy alkalmas időgépre (Made in Germany) és az Építőipar—Építőművészet hasábjain beszámolni, — veszedelmes, — de egyben érdekes utamról. Szól pedig ez a tudósítás a *hovafejlődött Építészetéről*, napjainktól számított 50 év múltán... —

— Ahogy felszálltam az időgépre és kényelmesen elhelyezkedtem a tubusban, (amely tudvalevőleg kovasavas alumíniumhidroxid és bitumen újszerű ötvözetéből készült lemezekből alakított szivaralakú, köpenyformájú masina), a kilövetés végtisztességén többek között